

آسیب شناسی زبان و خط فارسی

اهمیت نمایش تلفظ واژه های فارسی
در روان خوانی مبتدیان و ناشنویان

تألیف:

دکتر محمد حسین قهرمانی

دکتر محمد صادق محقق زاده

اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز

آرش زارعیان

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اباده

کاظم زارعیان

انتشارات دانشگاه علوم پزشکی شیراز

عنوان و نام پدیدآور	آسیب‌شناسی زبان و خط فارسی: اهمیت نمایش تلفظ واژه‌های فارسی در روان‌جوی مبتدیان و ناشنویان / تألیف: محمدحسین قهرمانی - او دیگرنه
مشخصات نشر	شیراز: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی آستان قدس فارس، ۱۳۹۳، ۱۵۵
مشخصات ظاهری	۱۳۵ ص: جدول، نمودار
شابک	978-600-6391-35-9
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبیا
یادداشت	تألیف: محمدحسین قهرمانی، محمدصادق محقق‌زاده، آرش زارعیان، کاظم زارعیان
عنوان دیگر	اهمیت نمایش تلفظ واژه‌های فارسی در روان‌جوی مبتدیان و ناشنویان
موضوع	فارسی - آرتوگرافی
موضوع	فارسی - صوت‌ها
موضوع	خط فارسی - ایران
موضوع	دانشجویان - روش‌های آموزشی
شماره فرورده	قهرمانی، محمدحسین، ۱۳۲۷
شماره افزوده	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی آستان قدس
رده بندی کنگره	۷۲۲۲۲PIR ۰۳۳
رده بندی دیویی	۱۱۸۵۲
شماره کاتالوگ ملی	۲۵۹۶۴۴۵

آسیب‌شناسی زبان و خط فارسی

اهمیت نمایش تلفظ واژه‌های فارسی در روان‌جوی مبتدیان و ناشنویان

تألیف:

دکتر محمد حسین قهرمانی، دکتر محمدصادق محقق‌زاده، آرش زارعیان، کاظم زارعیان

ویراستار ادبی: کاظم زارعیان مدیر تولید: دکتر سعید نعمتی

ناشر: انتشارات دانشگاه علوم پزشکی شیراز

امور اجرایی نشر: سارا هاشمی، فاطمه علیشاهیان، فرخنده باقرزاده

طراح جلد: آذرنوش زارعیان صفحه آرا: جمشید رضایی

چاپخانه: فخر ایران با همکاری کانون تبلیغات آرستا

چاپ اول: ۱۳۹۳ شمارگان: ۵۰۰ جلد قیمت: ۱۲۵۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۹۱-۳۵-۹ ISBN: 978-600-6391-35-9

آدرس: شیراز - بلوار کریمخان زند - ساختمان مرکزی دانشگاه علوم پزشکی شیراز - اداره انتشارات دانشگاه

تلفن: ۰۷۱ ۲۲۱۲۲۴۴۳ تلفن و دیرنگار: ۰۷۱ ۲۲۴۵۱۸۶۵

پست الکترونیکی: Nashr@sums.ac.ir آدرس اینترنتی: <http://Nashr.sums.ac.ir>

دیباچه

الا یا ایها الساقی ادرکاسا و ناولها
که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلها

پیشینه‌ی این کتاب به "خط آوانگار فارسی و کاربرد آن در کتاب‌خوانی ناشنویان" به سال ۱۳۷۵ باز می‌گردد. در آن سال طرحی پژوهشی با همکاری بخش رایانه دانشکده پیراپزشکی آغاز گردید که نتیجه آن طراحی شش کاراکتر (نویسه) برای نمایش مصوت‌های زبان فارسی بود.

طرح نخستین در مرحله‌ی آزمون و خطا قرار داشت، اما با همکاری‌های بیشتر و بعدی واحدها و ارگان‌ها (معاونت وقت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شیراز، گروه عمومی دانشکده پیراپزشکی، نشریه روابط عمومی دانشگاه (اشارات)، آموزش و پرورش ناحیه ۲ شیراز، آموزش و پرورش استثنایی فارس، دانشگاه چمران اهواز، و دانشگاه آزاد اسلامی واحد آباده) این طرح روئید و بالید و به مرحله بلوغ و کمال رسید و به صورت کتاب حاضر درآمد.

چنانچه از نام آن پیداست، مهمترین کاربرد خط آوانگار فارسی در آموزش ابتدایی، صدانشناسی و قاموس نویسی برای ناشنویان است. اما نظر به این که کاربرد این خط

نیاز به بی‌لوث کردن و کار میدانی بیشتر از سوی مربیان و کارشناسان گفتاردرمانی و توان بخشی و آموزش استثنایی دارد، استفاده از آن در مراحل اولیه آموزش ناشنوایان (زبان اشاره) عجلتاً توصیه نمی‌شود. اما از سال‌های آخر آموزش دبستانی، که دانش‌آموز ناشنوا زبان اشاره را کاملاً آموخته است، آموزگار می‌تواند در مراحل تکمیلی مانند بخش کردن واژه‌ها و کشیدن صداها و تمیز حروف از صداها، زبان فارسی برحسب مورد نیاز و به ابتکار خود از نشانه‌ها و علائم آوانگار در آموزش زبان بهره بگیرد.

همچنان که در روش جدید آموزش خواندن و نوشتن به افراد عادی مرسوم و متداول شده، در مراحل آغازی خواندن و نوشتن به ناشنوایان نیز، تکیه آموزگار باید بیشتر بر روش بدون الفبا باشد، بطوری که ناشنوا بتواند واژه‌ها را به صورت یکپارچه تقریباً نقاشی کند و از حفظ نماید. اما در مراحل بعدی آموزش مربی می‌تواند به روش الفبایی و مقابله، مقایسه و تمایز میان حروف و صدا تکیه کند.

نظر به این که در کتاب خوانی ناشنوایان، تمام مسایل خط و زبان فارسی و نیز مختصات و ظرایف و دقایق گویش و نگارش زبان فارسی در برابر ما قرار می‌گیرد. به تبع، در این کتاب حاشیه از متن گسترده‌تر شده است؛ زیرا هر طرحی که بخواهد کوچکترین قدمی در مسیر پیچیده و دور و دراز روان خوانی ناشنوایان بردارد، باید در گام نخست و به عنوان پیش نیاز، تمام ریزه کاری‌های زبان فارسی را مد نظر قرار دهد و در این راه دشوار، یک نکته بیشتر و بالاتر از هم اهمیت دارد و آن تمایز میان نوشتار و گفتار است.

به گفته‌ی توردیس اورجایستر (۱۳۶۳)، در بسیاری از کشورهای که از لحاظ اقتصادی پیشرفته‌اند، سیاست ناخوشایند جداسازی برای مدت‌های طولانی باعث شده بود تا کودکان معلول در مؤسسه‌های بزرگ نگهداری شوند و یا در محیط خانگی خود منزوی گردند، حال آنکه یک جامعه‌ی کامل و پویا انواع مردم را در بر می‌گیرد. اکنون "همسان سازی" (integration) به صورت دستورکار درآمده است، ولی این به چه معنی است؟

آیا معلولین از جمله ناشنوایان و معلولین کلامی، باید به جامعه‌ی عادی به پیوندند؟ برخلاف آنچه ما دوست داریم بیان‌دیشیم، این بدان معنی نیست که معلولان درست مانند ما محار هستند برای دست یافتن به یک زندگی عادی به ما پیوندند. "همسان‌سازی" چیزی کاملاً متفاوت است، بدان مفهوم که شما با حفظ هویت خویش به صورت عضو مستقلی از یک واحد بزرگتر درآید و سهم شایسته خویش را به آن واحد بزرگتر ادا کنید.

ما همه از ناشناخته‌ها، همچون سیاه چاله‌ها در فضای نامتناهی، وحشت داریم.

کم دانشی نگرانی به وجود می‌آورد و فاصله‌ی میان نگرانی و تعرض به نحو هشدار دهنده‌ای کوتاه است. جامعه‌ی ایران اسلامی ما نیاز به ادبیاتی دارد که شرایط تقریب و نزدیک شدن ما را به یکدیگر فراهم آورد.

هنگامی که ما به نقش کتاب در همسان‌سازی (integration) کودکان معلول توجه می‌کنیم، هدف مان خود معلول نیست، بلکه تأثیری است که در رشد گویایی و قدرت خواندن و درک کتاب بیجا می‌گذارد. همچنان که نابینایی برای نابینا امری عادی‌ست، ناشنوایی نیز برای فرد ناشنوا امری عادی تلقی می‌شود.

اغلب کودکان معلول دچار تاخیر در پیشرفت‌های یادگیری زبان هستند و در نتیجه، کم و بیش دچار دشواری‌هایی از نظر رشد عاطفی و اجتماعی نیز هستند. در عین حال ممکن است مشکلات خواندن نیز داشته باشند، که مشکلاتی ثانویه محسوب می‌شوند. بر همه‌ی این‌ها باید کودکان "دشوار خوان" یا دیس لکتیک را هم افزود. در کودکان مبتلا به دیس لکسی یا "دشوار خوانی" برخلاف گروه پیشین که مشکلات‌شان ثانویه است، مشکلات خواندن یک مشکل اولیه به شمار می‌آید.

همه‌ی این کودکان نیازمند کتاب‌هایی هستند که بتواند پیشرفت‌های یادگیری زبان را گسترش داده و به رشد عاطفی و اجتماعی آنان کمک کند. این کودکان می‌توانند از پاره‌ای کتاب‌های معمولی استفاده کنند، ولی به هر حال نیازمند کتاب‌هایی هستند که

به طور اختصاصی برای آن‌ها تهیه شده باشد.

بنابراین، به جای آنکه توجه خود را به یکایک معلولیت‌ها معطوف داریم، بهتر آن است که مشکلات مشترکی را جستجو کنیم، که در میان اغلب کودکان معلول "به اصطلاح عقب مانده کلامی" مشاهده می‌شود.

هر دو دسته، خواه به دلیل ناشنوا بودن یا دشواری در شنیدن، فاقد امکان کافی برای تقلید واژه‌های گفتاری هستند. آموزش برای این کودکان، باید بر یادگیری واژه‌ها، که مهمترین ابزار ذهن هستند، متمرکز شود. کودکان معلول بیش از سایر کودکان به کتاب نیاز دارند.

خط آوانگار فارسی، به مثابه اعداد برای کتاب‌های ریاضی یا نت‌های موسیقی برای تدوین یک سمفونی، در تدارک کتاب‌های اختصاصی آموزش روان خوانی برای این کودکان، به گونه‌ای شگفت‌انگیز، می‌تواند کارساز باشد.

به دیگر سخن، هدف خط آوانگار آن است که جهان شنودنی را برای ناشنوا به جهان دیدنی تبدیل کند و نقش سر پلی را ایفا نماید که فاصله‌ی میان حرف و صدا را پر می‌کند و می‌پوشاند، تا کلید جهان شنودنی را در اختیار ناشنویان قرار دهد.

مؤلفین

دکتر محمدحسین قهرمانی

دکتر محمدصادق محقق‌زاده

آرش زارعیان

کاظم زارعیان